

RAAP-RAPPORT 4647

Plangebied Mounetilleterrein

Gemeente Dantumadiel
Archeologisch vooronderzoek:
proefsleuvenonderzoek

Archeologie | Cultuurhistorie | Erfgoed

Colofon

Titel: Mounetilleterrein, gemeente Dantumadiel, archeologisch vooronderzoek:
proefsleuvenonderzoek

Versie: 11-08-2020

Auteur: [REDACTED]

Projectcode: Damo2

Bestandsnaam: RAAPrap_4647_Damo2_20200811

Autorisatie: [REDACTED]

ISSN: 0925-6229

RAAP

Leeuwendeldseweg 5b

1382 LV Weesp

Postbus 5069

1380 GB Weesp

Telefoon: 0294-491 500

E-mail: raap@raap.nl

Website: www.raap.nl

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2020

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van de gemeente Dantumadiel heeft RAAP van 30 maart tot en met 2 april 2020 een archeologisch proefsleuvenonderzoek uitgevoerd in het kader van het project 'Plangebied Mounetilleterrein te Damwoude' in de gemeente Dantumadiel.

Het doel van het proefsleuvenonderzoek was het vaststellen van de archeologische waarde van het terrein. Hiertoe was het noodzakelijk inzicht te krijgen in de precieze aard, omvang, diepteligging en datering van de archeologische resten, en te bepalen of het gaat om een behoudenswaardige vindplaats.

Tijdens het onderzoek zijn verspreid over het plangebied vier proefsleuven aangelegd met een totaal oppervlak van 660 m². Dit komt neer op een dekkingsgraad van circa 8% van het totale onderzoeksgebied.

Verspreid over de proefsleuven zijn verschillende archeologische resten aangetroffen. Het gaat om (perceel)sloten, kuilen, waterputten en (beer)kelders). Deze grondsporen dateren allemaal uit de periode 17^e tot vroeg 20^e eeuw. Daarnaast is in enkele zeefvakken in de top van het dekzand een gering aantal bewerkte vuurstenen uit de steentijd aangetroffen. In een groot gedeelte van het onderzochte terrein was echter sprake van een verstoord bodemprofiel.

Op basis van de waardering van de aangetroffen resten, waarbij is gekeken naar zowel de fysieke als de inhoudelijke kwaliteit van de vindplaats, is geen sprake van een behoudenswaardige vindplaats.

Het selectieadvies luidt: vrijgeven.

Inhoud

Samenvatting	3
Inhoud	4
1 Inleiding	5
1.1 Administratieve gegevens	6
1.2 Voorgaand onderzoek	7
1.3 Doelstellingen en onderzoeksvragen	10
2 Methoden	11
2.1 Algemeen	11
2.2 Werkputten	11
2.3 Documentatie en registratie	11
2.4 Behandeling van sporen	13
2.5 Behandeling van vondsten	13
2.6 Behandeling van profielen	13
2.7 Bemonstering	13
2.8 Uitwerking	13
2.9 Afwijking en aanpassing van de onderzoeksstrategie	13
3 Resultaten	15
3.1 Bodemopbouw van de vindplaats	15
3.2 Sporen	16
3.3 Vondsten	23
3.4 Monsters	26
3.5 Interpretatie van de vindplaats	26
3.6 Waardestelling	26
4 Conclusie	28
5 Selectieadvies	30
Literatuur	31
Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen	32

1 Inleiding

In opdracht van de gemeente Dantumadiel heeft RAAP van 30 maart tot en met 2 april 2020 een archeologisch proefsleuvenonderzoek uitgevoerd in het kader van het project 'Plangebied Mounetilleterrein te Damwoude' in de gemeente Dantumadiel (figuur 1). Dit onderzoek is noodzakelijk in verband met de voorgenomen werkzaamheden die een bedreiging kunnen vormen voor eventueel in de ondergrond aanwezige archeologische resten. In het plangebied is nieuwbouw gepland. Dit betreft een nieuw gezondheidscentrum en woningbouw. De omvang van het plangebied is gebaseerd op de meest recente ontwerpplannen.¹ Het plangebied heeft een omvang van circa 1 ha (figuur 2).

Figuur 1. De ligging van het plangebied. Inzet: ligging in Nederland (ster).

¹ Munewei-Foarwei gezondheidscentrum Damwoude, documentnr. 20008-A6-17-01.

Het proefsleuvenonderzoek is een vervolg op de verkennende, karterende en waarderende booronderzoeken, op basis waarvan een hoge verwachting voor de aanwezigheid van archeologische resten aan het plangebied is toegekend (Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek, 2006; Rijkswaterstaat, 2019).

De werkzaamheden zijn uitgevoerd onder certificaat BRL4000, conform artikel 5.4 van de erfgoedwet. Onderzoeksdocumentatie en vondstmateriaal zullen worden overgedragen aan het Noordelijk Archeologisch Depot. Voorafgaand aan het onderzoek is, conform de KNA een Programma van Eisen (PvE) opgesteld (██████████, 2020). Dit PvE diende als uitgangspunt voor het onderzoek.

Het onderzoek is uitgevoerd volgens de normen van de archeologische beroepsgroep. De Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 4.1), beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; www.sikb.nl), geldt in de praktijk als norm. RAAP is gecertificeerd voor de protocollen 4001 Programma van eisen, 4002 Bureauonderzoek, 4003 Inventariserend veldonderzoek (landbodems), onderdelen proefsleuven en overig, alsmede 4004 Opgraven (landbodems).

Zie bijlage 1 voor de dateringen van de in dit rapport genoemde archeologische perioden.

1.1 Administratieve gegevens

Plangebied	Mounetilleterrein
Opdrachtgever	gemeente Dantumadiel
Contactpersoon opdrachtgever	
Bevoegde overheid	Gemeente Dantumadiel
Contactpersoon bevoegde overheid	
Plaats	Damwoude
Gemeente	Dantumadiel
Provincie	Friesland
Coördinaten	195100/589450
Toponiem	Munewei/Foarwei
Periode veldwerk	30 maart t/m 2 april 2020
Projectleider	
Projectmedewerkers	
Onderzoeksmeldingsnummer	4784958100
Bewaarplaats documentatie en eventuele vondsten	RAAP Noord en op termijn ARCHIS, E-Depot en het provinciaal Depot (in geval van vondsten)

Tabel 1. Administratieve gegevens.

Figuur 2. Plangebied op basis van het meest recente ontwerpplan.

1.2 Voorgaand onderzoek

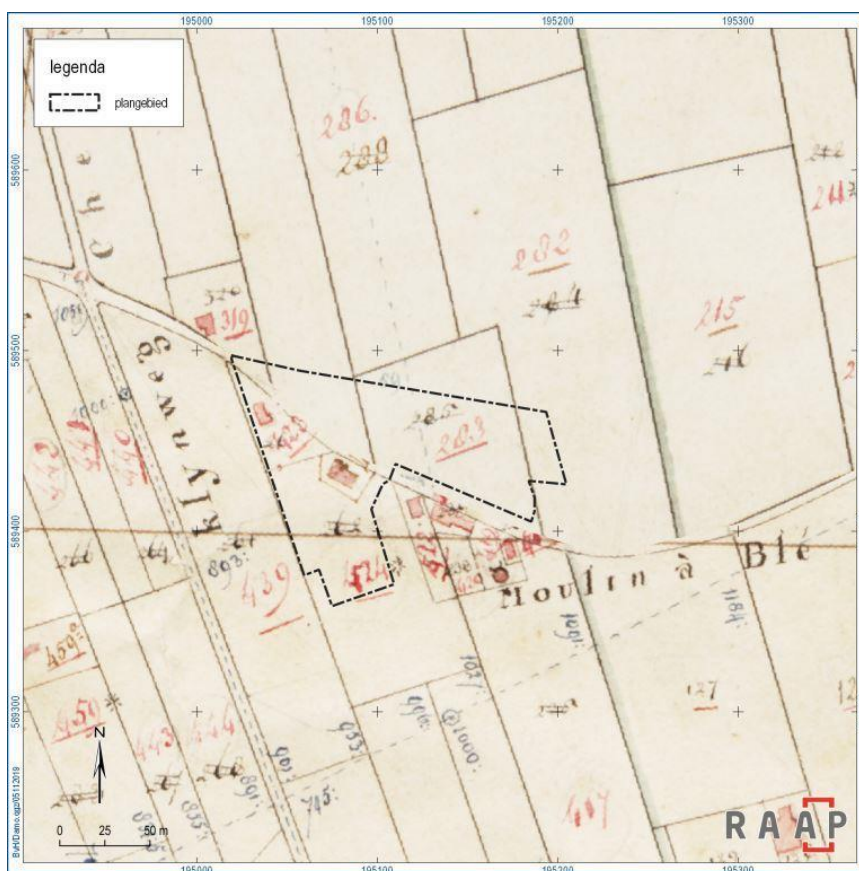
Soort onderzoek	Uitvoerder	Uitvoeringsperiode	Rapportage
Bureau- en inventariserend veldonderzoek (verkennende fase)	RAAP	Augustus 2006	Jans, 2006.
Bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek (karterend en waarderend booronderzoek)	RAAP	November 2019	Van Hoof, 2019

Tabel 2. Overzicht van voorgaande voor het plangebied relevante onderzoeken.

Damwâld is een langgerekt streekdorp, ontstaan in de middeleeuwen op een zandrug die als ontginningsas diende. Oorspronkelijk bestond het dorp uit de nederzettingen Akkerwoude,

Murmerwoude en Dantumawoude, die in 1971 zijn samengevoegd tot Damwâld. Uit historisch kaartmateriaal blijkt dat het plangebied ten zuiden van de doorgaande verbinding tussen de drie afzonderlijke nederzettingen ligt (figuur 3). Direct ten zuidoosten van het plangebied een korenmolen en enkele gebouwen aanwezig. De korenmolen verdwijnt aan het begin van de 20e eeuw. Binnen het plangebied zijn dan wel meerdere bouwwerken herkenbaar, maar het houdt een grotendeels open karakter. Op de topografische kaart uit 1970 staat binnen het reeds onderzochte deel van het plangebied een groot gebouw aangegeven, dat op de kaart uit 2005 weer is verdwenen. De huidige bebouwing aan de zuidzijde van het plangebied staat als eerste aangegeven op de topografische kaart uit 1993 (figuur 4).

Het noordoostelijke deel van het plangebied is in 2006 onderzocht door middel van een verkennend booronderzoek (2006). In 2019 is dit gedeelte meegenomen in het karterende en waarderende booronderzoek door (2019). Op basis van het voorgaande onderzoek/ de onderzoeken is duidelijk geworden dat voor het plangebied een hoge archeologische verwachting geldt voor de aanwezigheid van een archeologische vindplaats. Een daadwerkelijke vindplaats is echter nog niet aangetoond. Er worden met name archeologische resten uit de steentijd-bronstijd en de middeleeuwen-nieuwe tijd verwacht. Dit is gebaseerd op een nabijgelegen vuursteenvindplaats ten zuiden van het plangebied (aan de zuidzijde van het plangebied zijn door in 1970 in molshopen enkele vuursteenafslagen gevonden) en de vondst van een vuursteen werktuig in een megaboring van het waarderende onderzoek (, 2019). Tijdens dit onderzoek is tevens een fragment aardewerk uit de middeleeuwen gevonden (figuur 5).

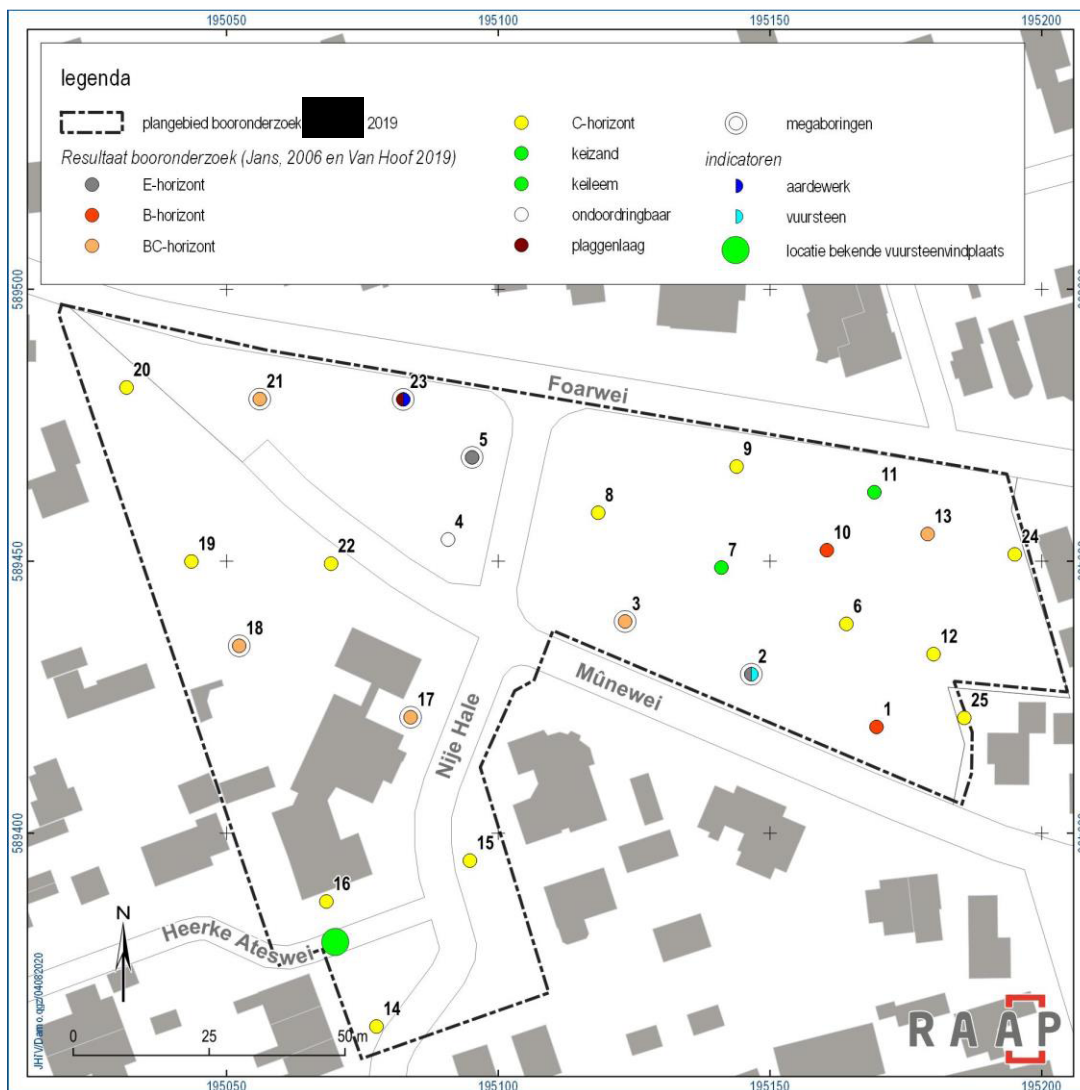

Figuur 3. Het plangebied geprojecteerd op de kadastrale minuut uit 1875.

Figuur 4. De situatie op de topografische kaart uit 1993.

Binnen het plangebied was oorspronkelijk een plaggendeek aanwezig, dat door bouw- en sloopwerkzaamheden grotendeels is geroerd. De bodem is veelal verstoord tot in het dekzand, maar vaak is nog wel sprake van een gedeeltelijk intacte podzolbodem. Voor het grootste deel van het plangebied is de bodem dusdanig diep aangetast dat er geen archeologische vondstlaag meer is te verwachten, maar grondsporen kunnen nog wel aanwezig zijn.

Figuur 5. Overzicht van het karterende en waarderende booronderzoek [redacted], 2019). Boringen 1 t/m 13 komen uit het onderzoek van [redacted] (2006), boringen 14 t/m 25 zijn door [redacted] gezet (2019). Megaboringen alle door [redacted].

1.3 Doelstellingen en onderzoeksvragen

Een proefsleuvenonderzoek wordt uitgevoerd om vast te stellen of zich binnen de begrenzing van het plangebied behoudenswaardige archeologische resten bevinden. Het doel is inzicht te verkrijgen in de precieze aard, omvang, diepteligging en datering van de archeologische resten, en te bepalen of het gaat om een behoudenswaardige vindplaats. In het Programma van Eisen (PvE, [redacted] 2020) zijn hiervoor onderzoeksvragen geformuleerd (zie hoofdstuk 4). Bovendien dient duidelijk gemaakt te worden wat de consequenties zijn van de onderzoeksresultaten voor de verdere planvorming in het plangebied.

2 Methoden

2.1 Algemeen

Zoals uit het vooronderzoek is gebleken, is de kans groot dat binnen het plangebied archeologische resten aanwezig zijn. Om inzicht te krijgen in de aard van de vindplaats en om vast te stellen of er daadwerkelijk archeologische sporen binnen het plangebied aanwezig zijn, is proefsleuvenonderzoek een meer geschikte methode.²

2.2 Werkputten

Een overzicht van de ligging van de werkputten is afgebeeld in figuur 6. In tabel 3 zijn de afmetingen van de verschillende werkputten samengevat. In totaal is een oppervlakte van 660 m² onderzocht, wat neerkomt op iets meer dan 8% van het onderzoeksgebied (circa 0,8 ha).

Werkput	Afmetingen (l x b in m)	Aantal vlakken	Oppervlakte vlak (m ²)	Zeefvakken 1 x 1 m (aantal)
1	50 x 4	1	200	-
2	50 x 4	1	200	2
3	30 x 4	1	120	2
4	35 x 4	1	140	-
Totaal			660	4

Tabel 3. Overzicht van werkputten en vlakken.

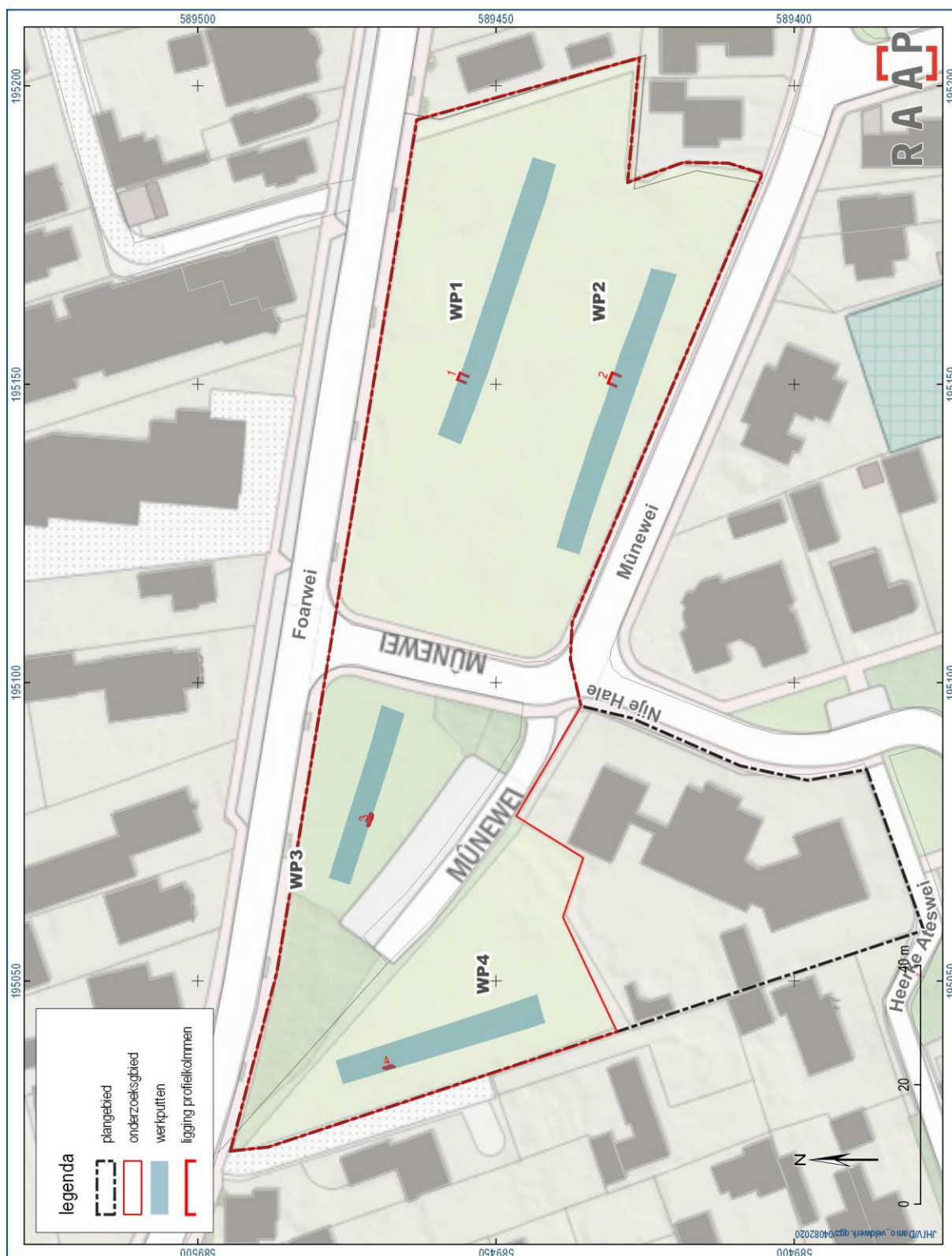
2.3 Documentatie en registratie

In alle werkputten is één vlak aangelegd. In WP2 en WP3 zijn in delen met een intacte podzol in totaal vijf 1x1 m zeefvakken uitgezet en onderzocht op eventuele steentijdresten. De bovenste 10 cm van het dekzand van deze vakken is gezeefd over een zeef met een maaswijdte van 3 mm.

Het eerste vlak is in de top van de C-horizont aangelegd direct onder het plaggendek. In WP1, WP2 en WP3 ligt dit op circa 1,2 m –mv en in WP4 op circa 0,75 m.

De sporen zijn digitaal ingemeten met een RTK-GPS met een conform KNA-eis OS02 maximale afwijking van 3 cm in zowel het horizontale als verticale vlak. Ook de hoogte van de aangelegde vlakken ten opzichte van NAP is bepaald met een GPS. De ruwe GPS-bestanden zijn dagelijks uitgelezen, gecontroleerd en gecorrigeerd. De sporen zijn in een doorlopende reeks over de hele opgraving genummerd en worden aangeduid met een S (bijv. S12). Spoor- en vondstgegevens zijn in het veld ingevoerd in de Odile database. In het algemeen geldt dat sporen en vondsten zijn gedocumenteerd conform specificaties OS04 en OS05 van de BRL4000.

² Conform het PvE is geen proefsleuf aangelegd in de zuidwesthoek van het plangebied, aangezien daar de huidige bebouwing nog aanwezig en in gebruik was ten tijde van het onderzoek. Het onderzochte gebied (plangebied minus de zuidwestelijke hoek met bebouwing = onderzoeksgebied) had een omvang van circa 0,8 ha. De resultaten en de daaruit voortvloeiende adviezen van het proefsleuvenonderzoek zijn echter geldig voor het gehele plangebied.

Figuur 6. Overzicht van de proefsleuven en de locatie van de gedocumenteerde profielen.

2.4 Behandeling van sporen

Om sporen te traceren en sporenclusters zo goed mogelijk te kunnen begrenzen, is het vlak waar nodig tijdens de aanleg handmatig opgeschaafd. Met het oog op het doel van het onderzoek (zoveel mogelijk gegevens verzamelen, maar zo min mogelijk archeologische resten beschadigen), zijn sporen slechts spaarzaam gecoupeerd. Bij het couperen is ervoor gekozen om die sporen te onderzoeken waarbij twijfel bestond over de antropogene aard van het spoor. Indien mogelijk viel de coupelijn hierbij samen met de profielwand, zodat de stratigrafische positie van het spoor kon worden vastgelegd.

Van de gecoupeerde sporen is een coupetekening (schaal 1:20) en een foto gemaakt.

2.5 Behandeling van vondsten

Bij de vlakaanleg en bij het couperen van sporen zijn vondsten per spoorvulling verzameld.

Vondsten die niet aan antropogene sporen konden worden gekoppeld, zijn per laag in vakken van 5 x 5 m verzameld. Bijzondere vondsten, zoals metaalvondsten en vondstconcentraties, zijn als puntvondst ingemeten. Voor het verzamelen van metaalvondsten is tijdens het aanleggen van de vlakken intensief gebruik gemaakt van een metaaldetector. De vondsten zijn in een doorlopende reeks genummerd; ze worden in dit rapport aangeduid met een V (bijv. V14).

2.6 Behandeling van profielen

In elke proefsleuf is een circa 1 m brede profielkolom opgeschaafd, gefotografeerd, getekend en beschreven vanaf het maaiveld (zie figuur 6). De locatie ervan is ingemeten met de RTK-GPS (met X-, Y- en Z-coördinaten).

2.7 Bemonstering

Tijdens het onderzoek zijn geen sporen aangetroffen die zich leenden voor monsternamen.

2.8 Uitwerking

Documentatie van het onderzoek is na afloop van het onderzoek gecontroleerd. Na afloop van het veldwerk is een laatste controle uitgevoerd en zijn de analoge profiel- en coupetekeningen gedigitaliseerd en de vondsten gewassen en gesplitst per materiaalcategorie.

Aan de hand van deze gegevens en het PvE is een evaluatie- en selectierapport opgesteld dat is voorgelegd aan de bevoegde overheid, de depothouder en de opdrachtgever. Hierin is tevens een voorstel gedaan voor de conservering van kwetsbare vondsten.

Gedetailleerde spoor- en vondstinformatie is te raadplegen in het e-depot.

2.9 Afwijking en aanpassing van de onderzoeksstrategie

Tijdens het veldonderzoek is op de onderstaande punten afgeweken van de onderzoeksstrategie zoals die in het PvE is omschreven.

WP1 is 7 m zuidelijker aangelegd dan gepland in verband met de aanwezigheid van een boom vlak naast de geplande locatie. WP3 is aan de westzijde 5 m korter aangelegd vanwege een brede verstoring door een riool.

3 Resultaten

3.1 Bodemopbouw van de vindplaats

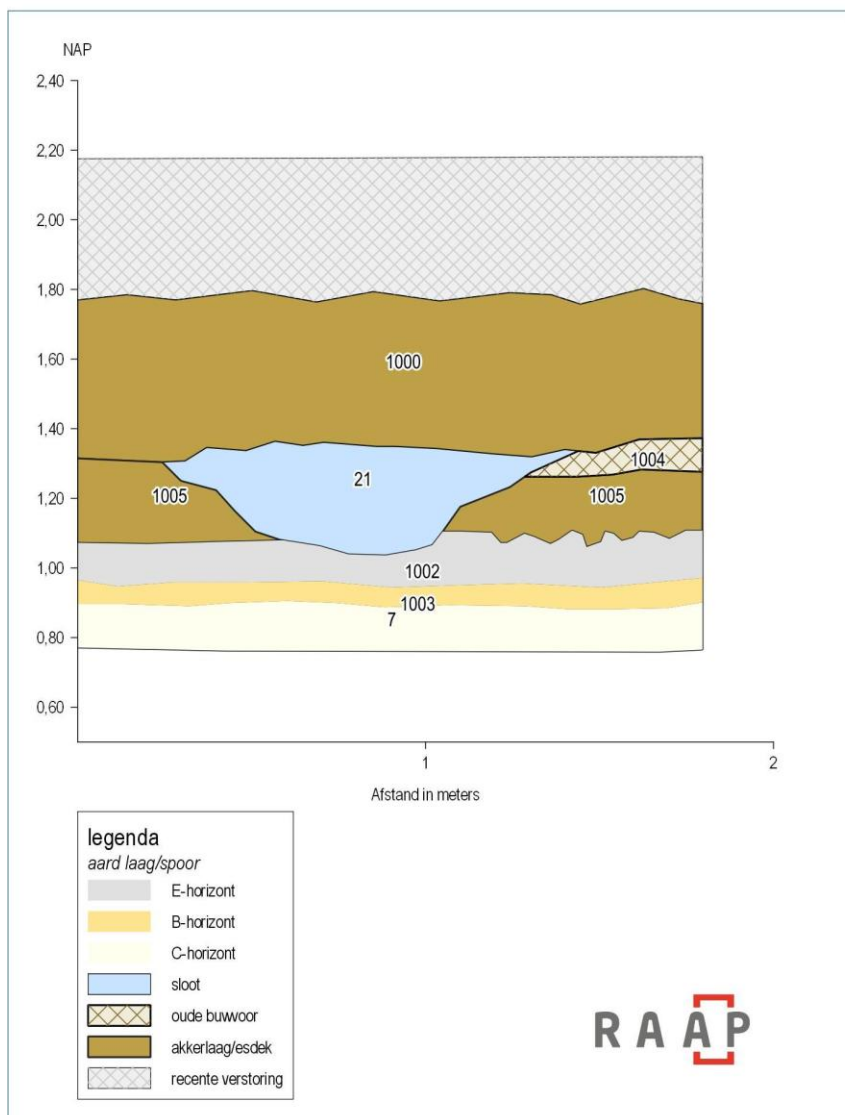
Het maaiveld lag in het hele plangebied tussen de 1,9 en 2,1 m +NAP (figuur 7). De bodem in het plangebied bestaat uit een (voor een deel sub-recent) opgebracht humeus zandig pakket op dekzand. In proefsleuven 2 en 3 was op enkele plekken nog een restant van een podzolbodem aanwezig in de top van het dekzand (E- en/of B-horizont; figuur 8), maar in circa 2/3 deel was resteerde alleen nog de C-horizont (S7). Het dekzand vertoonde een sterk microreliëf. In werkputten 1 t/m 3 lag de top van het zand tussen 0,8 en 1 m +NAP, maar in werkput 4 lag de top van het dekzand (C-horizont) veel hoger, op circa 1,5 m +NAP.

Figuur 7. De natuurlijke bodem (dekzand) op vlak 1 van de vier proefsleuven.

In alle vier de proefsleuven was circa de helft van het dekzandniveau vergraven; voor een deel door recente verstoringen en voor een deel door archeologische grondsporen.

In de opgebrachte grond was in proefsleuf 3 een onderscheid waarneembaar tussen een lichtgrijs zandig pakket (S1000) en donkergrijs zandig pakket (S1005). Aan de basis van S1005 waren spit- of akkersporen zichtbaar. In de top van deze vermoedelijke akkerlaag komen houtskoolspikkels voor; wellicht betreft dit een restant van een oude bouwvoor (S1004).

Figuur 8. Profielkolom (richting zuiden) van WP3.

3.2 Sporen

3.2.1 Inleiding

Tijdens het onderzoek zijn 29 archeologische grondsporen gedocumenteerd. Een samenvattend overzicht van de aantallen aangetroffen sporen is weergegeven in tabel 4. De sporen worden hieronder

per spoorcategorie beschreven. Een overzicht van alle sporen is afgebeeld op figuur 9. Op figuur 11, figuur 12, figuur 14 en figuur 15 zijn de sporen per werkput afgebeeld,

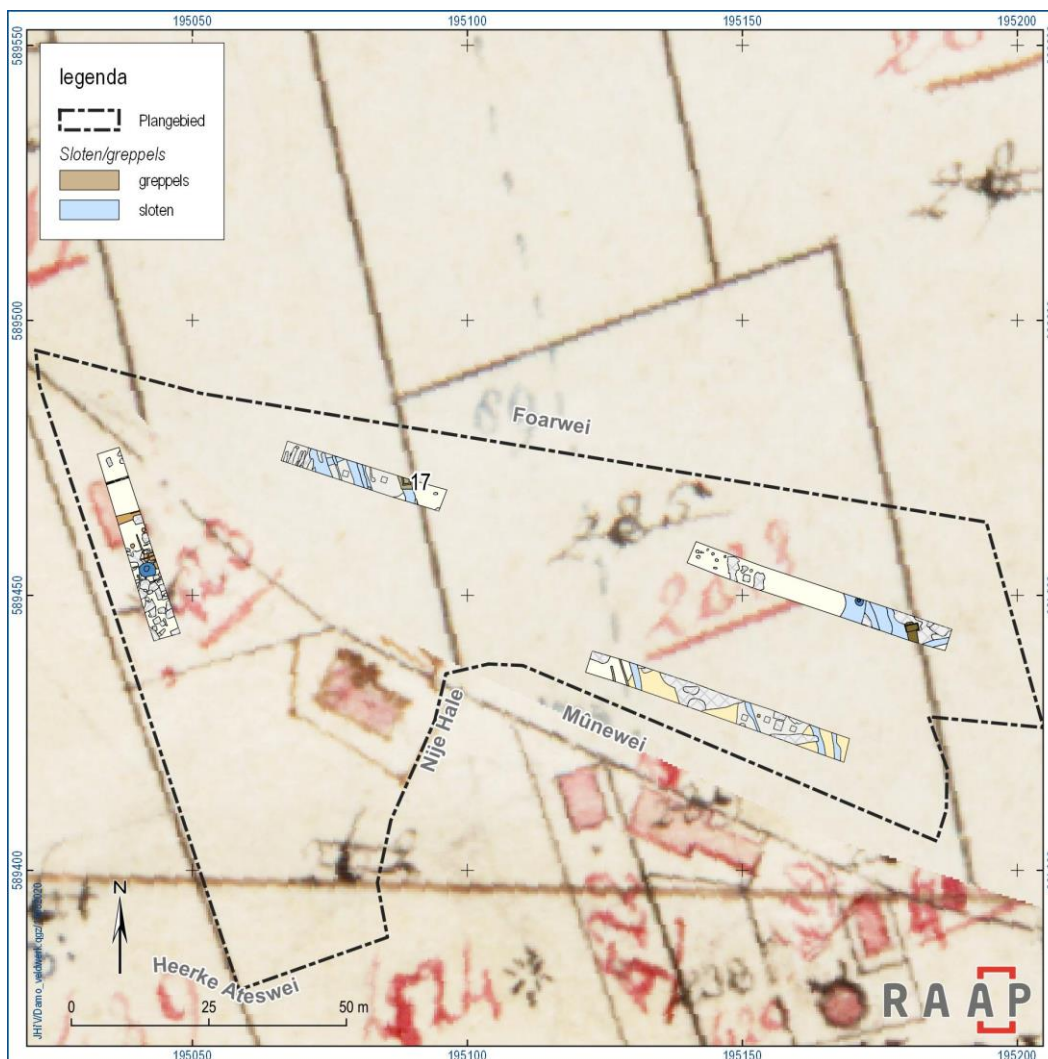
Figuur 9. Alle-sporenskaart.

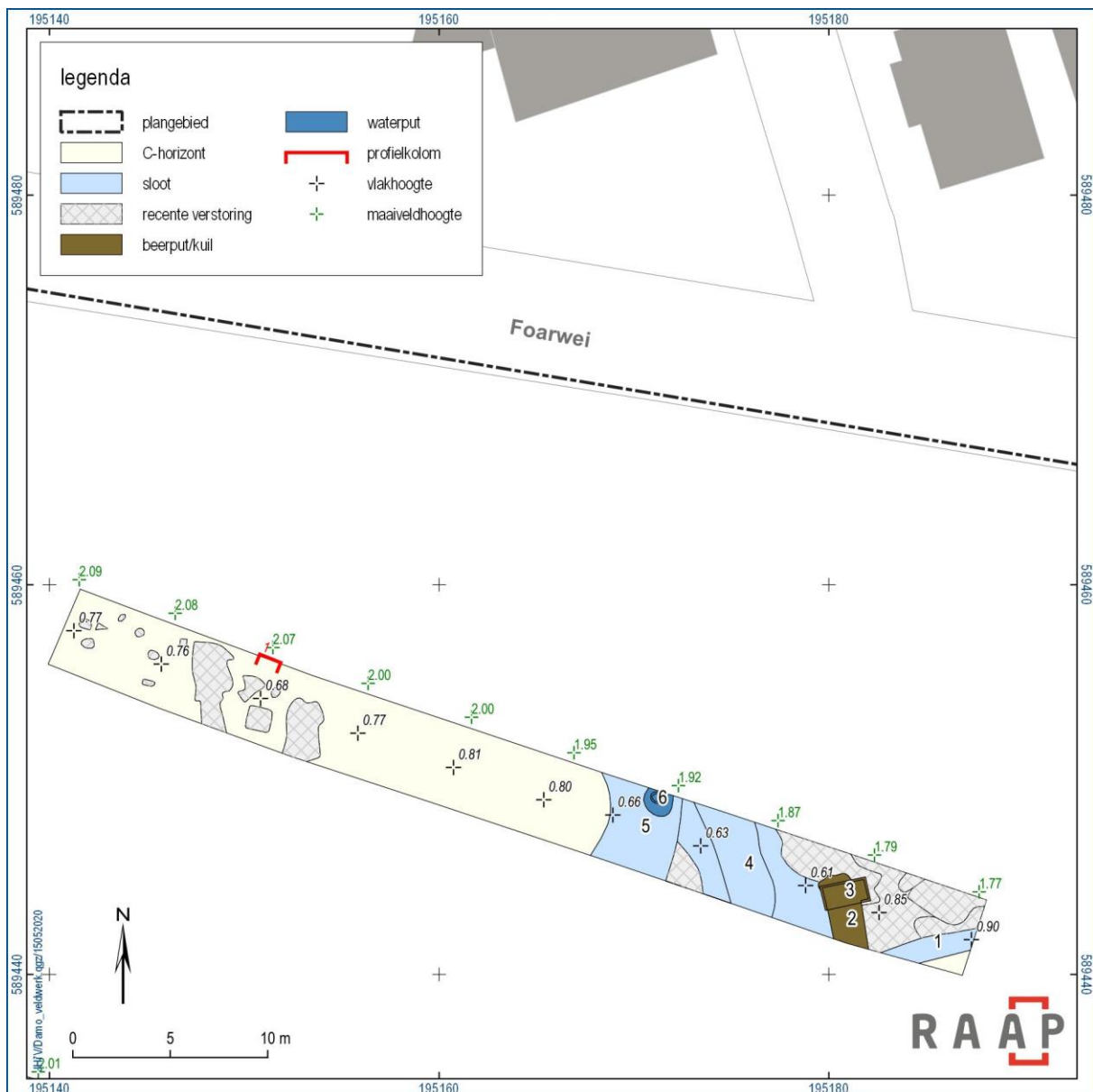
Spoorcategorie	Aantal
Sloten/greppels	16
kuilen	8
waterputten	2
kelder	1
Beerput/kuil	2
Totaal	29

Tabel 4. Aantal sporen per spoorcategorie.

3.2.1 Sloten en greppels

Vrijwel alle aangetroffen sloten en greppels (S1, S4, S8, S9, S11, S12-S14, S19-S22 en S25) waren noordnoordwest-zuidzuidoost of haaks daarop georiënteerd. Deze oriëntatie komt overeen met de percelingsrichting die op de kadastrale minuut uit het begin van de 19^e eeuw staat aangeven. Alleen sloot S17 komt daadwerkelijk overeen met een van de op de kadastrale minuut afgebeelde perceelsloten (figuur 10).

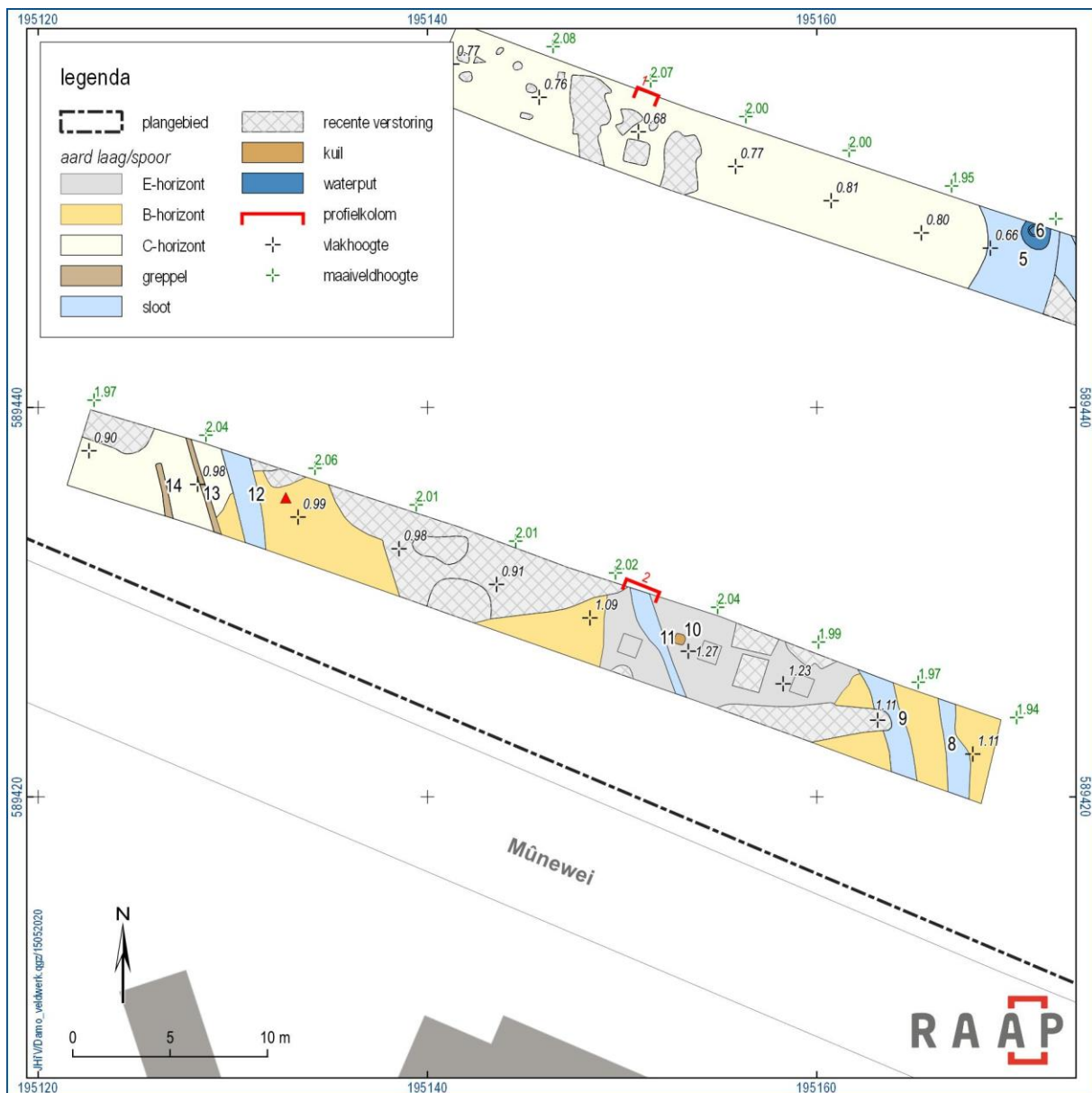
Figuur 10. De grondsporen geprojecteerd op de kadastrale minuut uit het begin van de 19^e eeuw.

Figuur 11. Overzicht van de sporen in WP1.

De sloten en greppels waren opgevuld met (donker) bruingrijze zandige grond waarin vaak puinfragmenten voorkwamen. De vulling was sterk vergelijkbaar met het bovenste pakket zandige opgebrachte grond (S1000). In het geval van sloot S21 (WP3; zie figuur 8) was te zien dat deze vanuit de top van de akkerlaag was gegraven, tot net in de top van de E-horizont. Ook sloot S11 (WP2) was tot in de top van de E-horizont gegraven, maar hier kon het ingravingsniveau niet worden vastgesteld vanwege een verstoorde toplaag. Sloten S4, S12 en S13 bevatten vondsten. Uit S4 en S12 komt aardewerk uit de 17^e eeuw (V1 en V4). Uit sloot S13 komt een aardewerkscherf uit de 19^e eeuw (V5)

Sloot S5 (WP1) had een afwijkende oriëntatie (noordnoordoost-zuidzuidwest). Aangezien de vulling relatief veel puin bevatte en het spoor de nabijgelegen sloot S4 oversneet betreft het vermoedelijk een sub-recente sloot, behorend bij bebouwing die in de eerste helft van de 20^e eeuw in dit deel van het plangebied stond.

Figuur 12. Overzicht van de sporen in WP2.

3.2.2 Kuilen

In WP4 zijn enkele rechthoekige of ovale kuilen aangetroffen (S23, S24, S26-S29, S31 en S32). Ze waren gevuld met licht- of donkergrijze, zandige humeuze grond, vaak met baksteenpuin. De kuilen bevonden zich in een grotendeels verstoord deel van WP4 (figuur 13).³ De aard en functie van de kuilen is onduidelijk, maar wellicht zijn ze te relateren aan de bebouwing die hier tot het einde van de 20^e eeuw stonden.

³ Deze verstoring betrof in feite een groot aantal vergelijkbare elkaar oversnijdende kuilen.

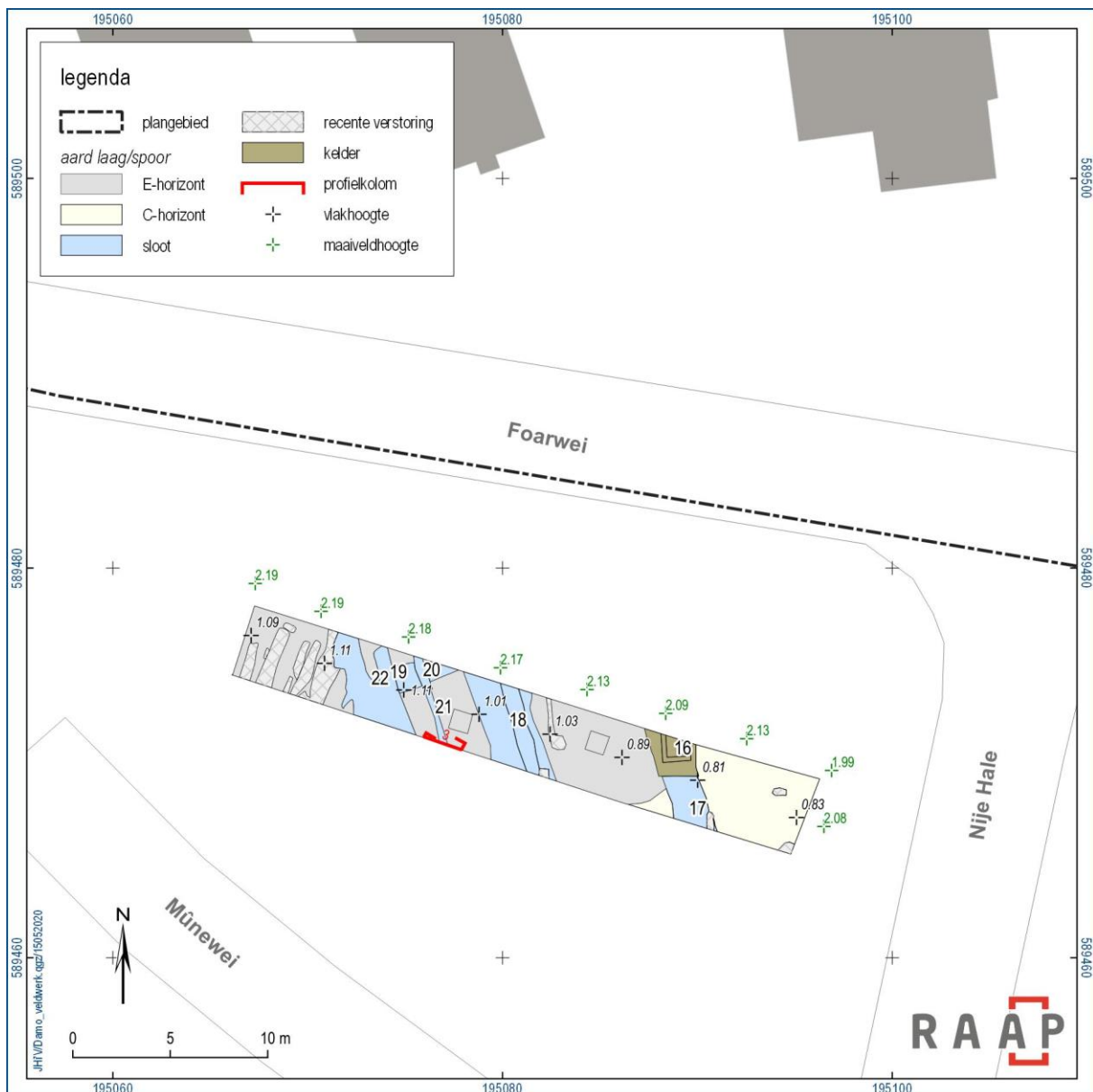

Figuur 13. Het zuidelijke deel van WP4, gezien in zuidelijke richting.

3.2.3 Waterputten

In WP1 is waterput S6 gevonden. Het betrof een bakstenen putmantel van circa 0,5 m doorsnede gemaakt van gele baksteen (baksteenmaat: 19 x 8 x 4 cm). De put was nog watervoerend. Rondom de putmantel was een ingraving te zien met een doorsnede van circa 1,5 m, gevuld met grijsgeel matig grof zand. De put was ingegraven in sloot S5. De waterput heeft geen vondsten opgeleverd. Gezien de stratigrafische ligging en de gebruikte bakstenen van de putmantel dateert deze uit de periode eind 19^e of begin 20^e eeuw.

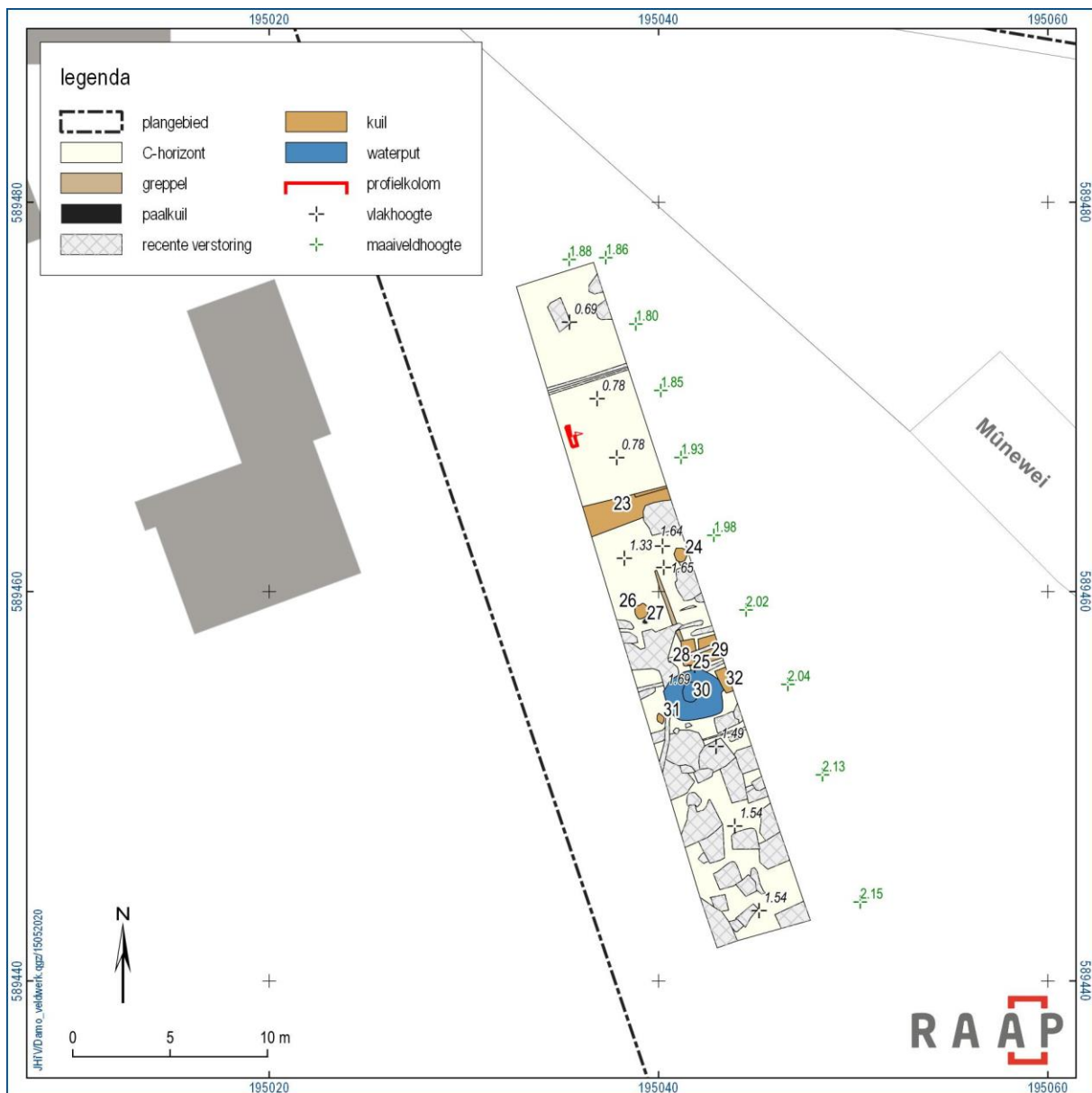
In WP4 bevond zich waterput S30. Deze tekende zich af als een grote ovale ingraving met een diameter van ruim 2,5 m, gevuld met bruingrijs zand met enkele puinfragmenten. In het midden was een ronde putkern zichtbaar, die zich vooral aftekende aan de hand van veel puinfragmenten (roodbakkerend puin). Vermoedelijk betreft dit puin het restant van de (deels) gesloopte putmantel. Ook uit deze put is geen vondstmateriaal geborgen. De ingraving van de waterput oversnijdt een aantal kuilen in dit deel van WP4 (zie hierboven), wat er op wijst dat deze waarschijnlijk niet ouder is dan de 19^e of vroeg 20^e eeuw.

Figuur 14. Overzicht van de sporen in WP3.

3.2.4 Kelder

Kelder S16 bevond zich tegen het noordprofiel van WP3. Van het rechthoekige muurwerk en de vloer van de kelder resteerden nog slechts enkele bakstenen (rood en gele bakstenen). De breedte van de kelder was ruim 1 m, de lengte was niet vast te stellen omdat de kelder noordelijk van WP3 doorliep. Rondom de kelder was een eveneens rechthoekige ingravatie te zien, die met geel zand was opgevuld. In het profiel was te zien dat deze direct onder de recent verstoorte laag was ingegraven. De kelder behoort waarschijnlijk bij bebouwing die in de buurt van WP3 tot en met de jaren 70 van de 20^e eeuw heeft bestaan.

Figuur 15. Overzicht van de sporen in WP4.

3.2.5 Beerput/beerkuil

In WP1 is net ten oosten van waterput 6 een rechthoekige beerput gevonden (S3). Deze oversneet een eveneens rechthoekige kuil (S2) met mestige inhoud en houten beschoeiing (paaltjes, vrijwel vergaan); vermoedelijk betreft het een oudere beerkuil. Beerput S3 had een breedte van ruim 1 m en een lengte van circa 2,4 m. De beerput bevatte geen vondstmateriaal. Uit de humeuze inhoud van de beerkuil komen enkele aardewerkscherven uit de 19^e of vroeg 20^e eeuw (V2).

3.3 Vondsten

Een deel van de vondsten is verzameld uit sporen en lagen. Een gering deel komt uit de vijf 1 x 1 m zeefvakken in WP2 en WP3. In tabel 5 is het totale aantal vondsten weergegeven.

Vondstcategorie	Aantal
gebruiksaardewerk	16
bouwmateriaal	4
pijpaardewerk	2
glas	1
vuursteen	3
munt	1
houtskool	16
Totaal	43

Tabel 5. Aantal vondsten per vondstcategorie (inclusief zeefvakken).

3.3.1 Zeefvakken

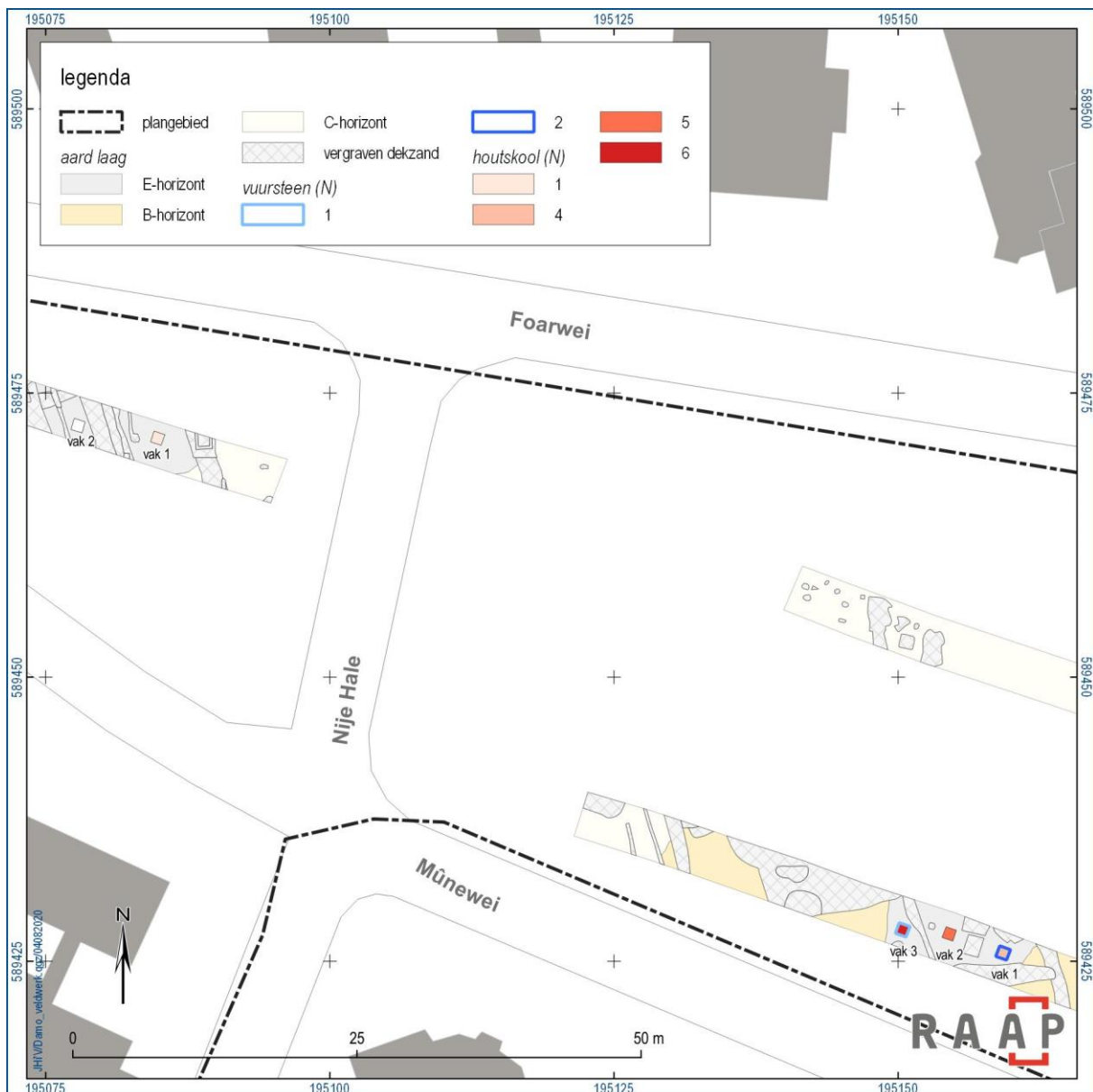
De in totaal vijf 1x1 m zeefvakken leverden naast enkele relevante archeologische vondsten (zie tabel 6) veel recente intrusies, zoals puinbrokken en plantenresten. De archeologische vondsten (vuursteen en houtskool) komen vooral uit de drie zeefvakken in WP2 (figuur 16). De zeer kleine scherven (<1 cm) uit deze zeefvakken betreffen voornamelijk handgevormd aardewerk, maar deze zijn vanwege hun geringe omvang en diagnostische kenmerken niet nader te determineren en niet scherper te dateren dan de zeer ruime periode prehistorie tot en met late middeleeuwen. Zeefvak 3 van WP2 bevatte tevens een scherp industrieel wit aardewerk uit de 19^e eeuw (V8). Het houtskool betreft zeer kleine brokken (<0,5 cm).

Het vuursteen betreft twee vuursteensplinters (V6; WP2, vak 1) en een vuursteenbrok (V8; WP2, vak 3).⁴ De splinters zijn zonder twijfel veroorzaakt door menselijke bewerking van vuursteen. Voor de brok geldt dat waarschijnlijk ook. Het materiaal is niet nader te dateren dan steentijd-vroege bronstijd.

Werkput	Zeefvak	Vondstnummer	Vuursteen	Houtskool	Overig
WP2	1	V6	2	4	1 (pijpaardewerk)
WP2	2	V7	-	5	4 (aardewerk)
WP2	3	V8	1	6	1 (pijpaardewerk, 3 (aardewerk))
WP3	1	V9	-	1	-

Tabel 6. Het vondstmateriaal uit de zeefvakken.

⁴ Determinatie drs. P. van der Kroft.

Figuur 16. De vondsten uit de zeefvakken.

3.3.2 Keramiek en glas

(determinatie en beschrijving drs. K.L.B. Bosma)

Deze zeer kleine hoeveelheid vondstmateriaal omvat bouwkeraamiek, vaatwerk en glas (zie tabel 5). De oudste vondsten zijn een laatmiddeleeuwse kloostermop (V5) en een scherf van een vermoedelijk Duitse steengoed kan (V11). Daarnaast zijn fragmenten van een roodbakkende (V4) en een witbakkende grape (V1) gevonden, die beide op grond van de vormkenmerken in de 17e eeuw kunnen worden geplaatst. De overige vondsten, fragmenten van een roodbakkende grape of bakpan, een roodbakkend bord, en enkele kopjes van industrieel wit aardewerk, porselein en Europees porselein, alsmede een complete cilindrische wijnfles, dateren uit de late 19e of vroege 20e eeuw.

3.3.3 *Munt*

De aangetroffen munt is afgesleten. Op een zijde staat 'HOLLAND', op de andere kant de Hollandse leeuw.

3.4 Monsters

Tijdens het onderzoek zijn geen grondmonsters verzameld.

3.5 Interpretatie van de vindplaats

3.5.1 *Aard van de vindplaats*

Afgezien van twee laatmiddeleeuwse aardewerkscherven omvat de vindplaats omvat resten uit twee perioden: de steentijd en de nieuwe tijd B en C (circa 17-20^e eeuw). De grondsporen dateren allemaal uit de periode 17^e tot en met vroeg 20^e eeuw. Het gaat om perceelsloten en resten die bij de bewoning van eind 19^e tot 20^e eeuwse behoren. Aan deze bewoning en de sloop ervan (?) en gebruik is tevens een deel van de in het gebied aanwezige verstoringen te wijten. Circa - 50% van het oorspronkelijke oppervlak is hierbij verstoord geraakt.

Deze verstoringen hebben ook effect op de resten uit de steentijd. Deze bevinden zich in de top van het natuurlijke dekzand. In delen waar dit dekzand relatief goed bewaard was gebleven, met name in WP2, bevonden zich in de zeefvakken vondsten uit deze periode. Het gaat om een gering aantal stukken bewerkt vuursteen en houtskoolbrokjes. Gezien de ligging van deze vondsten is het denkbaar dat deze aan de bekende vuursteenvindplaats ten zuiden van het plangebied te relateren is. Het is echter ook mogelijk dat het hier om een aparte vuursteenvindplaats gaat. Omdat een aanzienlijk deel van de vindplaats verstoord is, is dit niet meer te bepalen.

-.

3.6 Waardestelling

3.6.1 *Algemene waarderingssystematiek*

Voor de waardering is de KNA-systematiek 'Waarderen van vindplaatsen' gevolgd (KNA versie 4.0, specificatie VS06; www.sikb.nl). Daarbij worden numerieke waarden toegekend aan de verschillende waarderingaspecten. Afhankelijk van de score is een vindplaats wel of niet behoudenswaardig (tabel 7).

De vindplaatsen worden eerst op hun fysieke kwaliteit beoordeeld. Ze worden op basis van hun fysieke kwaliteit als behoudenswaardig (opgraven of beschermen) aangemerkt indien de criteria gaafheid en conservering samen bovengemiddeld (5 of 6 punten) scoren. Bij een middelmatige tot lage score (4 punten of minder) wordt naar de inhoudelijke kwaliteitscriteria gekeken om te bepalen of het terrein toch behoudenswaardig is. Indien te verwachten is dat op een van de inhoudelijke criteria 'hoog' wordt gescoord, wordt de vindplaats in principe ook behoudenswaardig geacht. Dit 'vangnet' heeft tot doel er voor te zorgen dat terreinen die van beperkte fysieke kwaliteit zijn, maar desondanks inhoudelijk van groot belang, buiten de beoordeling vallen. Vindplaatsen die op grond van hun fysieke kwaliteit als in principe behoudenswaardig zijn aangemerkt, worden eveneens gewaardeerd op hun inhoudelijke kwaliteit.

Een afweging vindt plaats op de eerste drie inhoudelijke kwaliteitscriteria: zeldzaamheid, informatiewaarde en ensemblewaarde. Belevingswaarde (schoonheid en herinneringswaarde) is slechts van belang voor zichtbare archeologische monumenten en is derhalve voor onderhavig onderzoek niet relevant. Bij een bovengemiddelde score van 7 punten of meer voor de eerste drie criteria, wordt de vindplaats als behoudenswaardig aangemerkt.

3.6.2 *Fysieke kwaliteit*

De fysieke kwaliteit bestaat uit de deelaspecten gaafheid en conservering.

Een relatief groot deel van het plangebied is in recente tijden verstoord geraakt. Zowel de resten uit de steentijd als uit de nieuwe tijd B en C hebben hieronder te lijden gehad. De lithologische context (zand) zorgt daarbij voor een matige conservering voor organische resten zoals hout en bot.

3.6.3 *Inhoudelijke kwaliteit*

De inhoudelijke kwaliteit bestaat uit de deelaspecten zeldzaamheid, informatiewaarde en ensemblewaarde.

De steentijresten hebben op basis van zeldzaamheid en ensemblewaarde in principe een bovengemiddelde tot hoge inhoudelijke waarde. Gezien de beperkte hoeveelheid vondsten en de relatief omvangrijke verstoring van het dekzandniveau binnen het onderzochte terrein, met als gevolg daarvan een lage informatiewaarde, wordt aan deze steentijresten een lage inhoudelijke waarde toegekend.

De resten uit de nieuwe tijd B en C hebben een gemiddelde tot lage waarde.

Op basis van de totaalscore in tabel 7 is er geen sprake van een behoudenswaardige vindplaats.

waarde	criteria	scores		
		hoog	midden	laag
beleving	schoonheid	wordt niet gescoord		
	herinneringswaarde	wordt niet gescoord		
fysieke kwaliteit	gaafheid			1
	conservering			1
inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid		2	
	informatiewaarde			1
	ensemblewaarde		2	
	representativiteit	n.v.t.		

Tabel 7. Scoretabel waardestelling van de vindplaats (tabel 5 uit de KNA).

4 Conclusie

Omdat het onderzoek geen aanwijzingen heeft opgeleverd voor de aanwezigheid van een behoudenswaardige archeologische vindplaats binnen het plangebied, kan worden geconcludeerd dat het terrein niet van archeologische waarde is.

Naar aanleiding van de resultaten van het onderzoek kunnen de onderzoeksvragen uit het PvE als volgt beantwoord worden:

1. Hoe ziet de bodemopbouw eruit in het onderzoeksgebied?

De bodem bestaat uit een pakket opgebrachte grond op een oude bouwvoor op dekzand. In de top van het dekzand is soms nog een restant van een podzolbodemp aanwezig. De top van het zand bevindt zich rond 1,0 m +NAP, maar loopt in het zuidwestelijke deel van het onderzochte terrein op tot 1,5 m +NAP.

2. Is in (alle delen van) het gebied sprake van een intact bodemprofiel? In welke delen van het plangebied is sprake van een recentelijk verstoord bodemprofiel?

Er is slechts sporadisch sprake van een intact bodemprofiel. Grote delen zijn in recente tijden vergraven. Daarnaast hebben verschillende grondsporen uit de nieuwe tijd B en C voor nog meer verstoringen van het natuurlijke dekzand gezorgd.

3. Is de bodemkundige situatie overeenkomstig de verwachting op basis van het vooronderzoek? Waarom wel/niet?

De bodemopbouw is overeenkomstig met het vooronderzoek, waarbij alleen de mate van verstoring afwijkt van de verwachtingen.

4. Zijn in het onderzoeksgebied archeologische vondsten, sporen en/of structuren aanwezig? Zo ja:

- Wat is de exacte aard, omvang, datering, gaafheid, conservering, het karakter en de inhoudelijke kwaliteit van de aangetroffen archeologische resten?

De grondsporen betreffen sloten, greppels, kuilen, waterputten en (beer)kelders. Deze dateren allemaal uit de periode 17^e tot en met vroeg 20^e eeuw. Het betreffen perceelssloten en resten die met bewoning binnen het plangebied samenhangen. De resten zijn gemiddeld gaaf bewaard gebleven.

De vondsten uit deze sporen betreffen voornamelijk aardewerkscherven. Uit de ongestoorde top van het dekzand is een gering aantal bewerkte vuurstenen verzameld uit zeefvakken. Deze dateren uit de steentijd.

- Is er sprake van een behoudenswaardige vindplaats?

Er is vanwege de aanzienlijke verstoring van het bodemprofiel, geen sprake van een behoudenswaardige vindplaats.

- Wat is de functionele interpretatie van de aangetroffen vondsten, sporen en structuren?

De resten uit de 17^e tot vroeg 20^e eeuw behoren bij bewoning en landinrichting. De steentijdresten zijn niet nader te duiden.

- *Zijn er vondsten, sporen of structuren aanwezig uit verschillende perioden? Zo ja, is een relatie te leggen tussen deze verschillende fasen (continuïteit)?*

Er zijn resten aanwezig uit de steentijd late middeleeuwen en de periode 17^e tot vroeg 20^e eeuw. Tussen deze fasen is geen duidelijke relatie te leggen, behalve dat ze zich beide nabij een verhoging in het dekzand ophouden.

5. *Is er sprake van concentraties aardewerk en/of (vuur)stenen artefacten? Zo ja, beschrijf de horizontale en verticale spreiding van de vondsten en de mogelijke relatie met grondsporen.*

Er is geen sprake van duidelijke concentraties van aardewerk of vuursteenartefacten.

6. *Kunnen (clusters van) sporen worden toegewezen aan één of meerdere struct(u)ur(en)? Zo ja, om wat voor type struct(u)ur(en) gaat het en wat is de oriëntatie, (max.) afmeting, constructie (dak, wanden, vloer), datering, conservering en (functionele) indeling van deze struct(u)ur(en)?*

Dit is niet mogelijk.

5 Selectieadvies

Op basis van het onderzoek en de waardestelling wordt het volgende selectieadvies gegeven:

- Vrijgeven van het plangebied.

Literatuur

- Hoof, B.I. van, 2019. Plangebied Mounetilleterrein te Damwâld, gemeente Dantumadiel; archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek (karterend en waarderend booronderzoek). *RAAP-rapport* 4202. Weesp.
- Jans, J.E.A., 2006. Plangebieden De Mounetille en Romkelaan te Damwoude, gemeente Dantumadeel: archeologisch vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek. *RAAP-notitie* 1784. Amsterdam.
- Mendelits, J.P., 2020. Programma van Eisen Plangebied Mounetilleterrein te Damwâld gemeente Dantumadiel archeologisch proefsleuvenonderzoek. *RAAP-Programma van Eisen* 2241. Weesp.
- Nederlands Normalisatie-instituut, 1989. Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.

Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

Figuren:

Figuur 1. De ligging van het plangebied. Inzet: ligging in Nederland (ster).	5
Figuur 2. Plangebied op basis van het meest recente ontwerpplan.	7
Figuur 3. Het plangebied geprojecteerd op de kadastrale minuut uit 1875.	8
Figuur 4. De situatie op de topografische kaart uit 1993.	9
Figuur 5. Overzicht van het karterende en waarderende booronderzoek (Van Hoof, 2019). Boringen 1 t/m 13 komen uit het onderzoek van Jans (2006), boringen 14 t/m 25 zijn door Van Hoof gezet (2019). Megaboringen alle door Van Hoof.	10
Figuur 6. Overzicht van de proefsleuven en de locatie van de gedocumenteerde profielen.	12
Figuur 7. De natuurlijke bodem (dekzand) op vlak 1 van de vier proefsleuven.	15
Figuur 8. Profielkolom (richting zuiden) van WP3.	16
Figuur 9. Alle-sporenkaart.	17
Figuur 10. De grondsporen geprojecteerd op de kadastrale minuut uit het begin van de 19 ^e eeuw.	18
Figuur 11. Overzicht van de sporen in WP1.	19
Figuur 12. Overzicht van de sporen in WP2.	20
Figuur 13. Het zuidelijke deel van WP4, gezien in zuidelijke richting.	21
Figuur 14. Overzicht van de sporen in WP3.	22
Figuur 15. Overzicht van de sporen in WP4.	23
Figuur 16. De vondsten uit de zeefvakken.	25

Tabellen:

Tabel 1. Administratieve gegevens.	6
Tabel 2. Overzicht van voorgaande voor het plangebied relevante onderzoeken.	7
Tabel 3. Overzicht van werkputten en vlakken.	11
Tabel 4. Aantal sporen per spoorcategorie.	18
Tabel 5. Aantal vondsten per vondstcategorie (inclusief zeefvakken).	24
Tabel 6. Het vondstmateriaal uit de zeefvakken.	24
Tabel 7. Scoretabel waardestelling van de vindplaats (tabel 5 uit de KNA).	27

Bijlagen:

Bijlage 1. Tijdschaal
Bijlage 2. Keramiek

Bijlage 1. Tijdschaal

Archeologische perioden					
Tijdperk				Datering	
Recente tijd					
Nieuwe tijd	C			1945	
	B			1850	
	A			1650	
Middeleeuwen	Laat B			1500	
	Laat A			1250	
	Vroeg	D: Ottoonse tijd			1050
		C: Karolingische tijd			900
		B: Merovingische tijd			725
		A: Volksverhuizingstijd			525
					450
Romeinse tijd	Laat			270	
	Midden			70 na Chr.	
	Vroeg			15 voor Chr.	
Prehistorie	IJzertijd	Laat			250
		Midden			500
		Vroeg			800
	Bronstijd	Laat			1100
		Midden			1800
		Vroeg			2000
	Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	Laat			2850
		Midden			4200
		Vroeg			4900/5300
	Mesolithicum (Midden Steentijd)	Laat			6450
		Midden			8640
		Vroeg			9700
	Paleolithicum (Oude Steentijd)	Laat			12.500
		Jong B			16.000
		Jong A			35.000
Midden			250.000		
Oud					

tabel1 standaard Archeologisch RAAP 2014

tabel1_standard_Archeologisch_RAAP_2014

Bijlage 2. Keramiek

Bijlage 2 Keramiek

vnr	volgnr	spoor	soort	rand	wand	fragment/gruis	(archeologisch compleet)	totaal	mae	vorm	type	periode	datering	bijzonderheden
1	0	4	witbakkend aardewerk	1				1	1	grape		nta	17e eeuw	manchetrand, koperglazuur inwendig, roet uitwendig, wijde grape met schouderribbels
2	0	2	roodbakkend aardewerk	1				1	1	bord		ntc	19e eeuw	loodglazuur, dekkend
2	1	2	industrieel wit					1	1	1 kop		ntc	19d-20a	geheel wit, Maastricht, beeldmerk 90B (Polling, 2006: 38)
2	2	2	Europees porselein					2	2	1 kop		ntc	19d-20a	bovenglazuurbeschildering in paars, groen en rood: paars filet langs buitenzijde rand met rozenguirlande
2	3	2	porselein	1				1	1	1 kop		ntc		blauw-wit uitwendig, landschap met figuren
2	4	2	glas					1	1	1 wijnfles		ntc	19e eeuw	cilindrisch, opgestoken bodem, groen glas, licht geïriseerd
4	0	12	roodbakkend aardewerk	1				1	1	1 grape		nta	17e eeuw	manchetrand, schouderribbels, roet uitwendig, glazuur inwendig, uitwendig alleen spaarzaam
5	0	13	roodbakkend aardewerk	1				1	1	1 grape/bakpan		ntc	19e eeuw	cilindrisch
5	1	13	bouwkeramiek				1	1	1 baksteen		kloostermop	lmeb		kloostermop
11	0	999	steengoed		1			1	1	1 kan?		nta		grijs steengoed
Totaal								11	10					